

LÄRARHANDLEDNING

Björn Lövin: Den omgivande verkligheten

Handledningen riktar sig i första hand till lärare i åk 7–9 och gymnasiet.

MODERNA MUSEET

INNEHÅLL

Inledning	3
Trivselregler för skolor när de besöker museet,	4
Introduktion	5
Miljöer som konst	6
Affärsgatan – konsument i oändligheten	7
Lägenheten – "Herr P:s penningar"	8
Fiktiva karaktärer och text	9
L'Image och ILAC	10
C – Kampen om verkligheten	11
Biografi	12
Uppgifter och diskussionsfrågor	13
Anteckningar	19

INLEDNING

MODERNA MUSEETS lärarhandledningar formuleras med grundskolans och gymnasieskolans läroplaner och kursplaner i åtanke. Lärarhandledningarna är utformade som stöd inför ett besök på Moderna Museet och kan också användas för att arbeta vidare med utställningen efter museibesöket. Tanken är att ge en grundläggande förståelse för den aktuella utställningen samt ge förslag på övningar och diskussionsfrågor.

I skolans läroplaner står bland annat att varje elev ska få utveckla sina möjligheter att kommunicera genom att samtala, läsa och skriva och att skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt uppmuntra dem att pröva egna idéer och lösa problem. Både de intellektuella och de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna ska uppmärksammas i skolarbetet.

I denna lärarhandledning till *Björn Lövin: Den omgivande verkligheten* finns flera olika uppgifter och diskussionsfrågor som passar bland annat ämnena bild, filosofi, hemkunskap och svenska.

Texten hämtad från utställningsfoldern, skriven av intendent Matilda Olof-Ors och intendent Anita Wernström-Pitcher. Uppgifter och diskussionsfrågor är skrivna av Ylva Hillström.

Mejla gärna synpunkter på handledningen till: y.hillstrom@modernamuseet.se

Omslag: Björn Lövin, *L'Image – Exposition de Björn Lövin pour International Life Assurance Company ILAC, Centre Pompidou, 1981.*

© Björn Lövin
Foto: Mats B

TRIVSELREGLER FÖR SKOLOR NÄR DE BESÖKER MUSEET,

FÖR ATT BESÖKET SKA BLI SÅ BRA SOM MÖJLIGT,
TÄNK PÅ FÖLJANDE:

ANSVAR FÖR GRUPPEN

Läraren ansvarar för klassen under besöket i museet. Vi rekommenderar att elevgrupper t o m högstadiet går tillsammans med lärare.

LÅSBARA SKÅP

Kläder och väskor kan förvaras i de låsbara skåpen som finns bakom Butiken samt på plan 1.

SKOLMATERIAL

Fråga gärna museivärdarna om vägledning. Det finns skrivplattor att låna. Använd inte väggar eller skulptursocklar som skrivunderlag eftersom det blir märken. Använd endast blyertspennor i utställningssalarna om eleverna behöver teckna eller anteckna.

VAR FÖRSIKTIG I SALARNA

Eftersom det är lätt att stöta till konstverk i salarna ska ryggsäckar, större väskor, paraplyer etc. lämnas i garderoben eller i förvaringsboxarna. För att inte riskera spill på konstverk får man inte dricka eller äta i salarna eller i korridoren utanför. Rör er lugnt i salarna. Visa hänsyn till pågående visningar. Grupper under ledning av Moderna Museets personal har företräde i utställningssalarna. Använd gärna de hopfällbara svarta pallarna som finns i museet och bär dem försiktigt så konsten omkring inte skadas. Kom ihåg att sätta tillbaka pallen på ställningen.

VARFÖR FÅR MAN INTE RÖRA KONSTEN?

Det är inte tillåtet att röra vid konstverken. Att försiktigt ta på något verk innebär stora skador genom att saltet och fett på fingrarna alltid orsakar märken på alla material. Museets uppdrag är att bevara konstverken för kommande generationer av museibesökare.

VAR KAN VI ÄTA MATSÄCK?

På plan 1 vid sjösidans entré finns ett matsäcksrum.

FOTOGRAFERING

Det är tillåtet att fotografera i utställning, men utan stativ och utan att det stör andra besökare.

MUSEIVÄRDAR

Under ert besök på Moderna Museet kommer ni att träffa museivärdar i informationsdisken eller i utställningarna. Vänd er gärna till dem om ni har frågor om konstverk, utställningar, program eller vill lämna tips och synpunkter.

INTRODUKTION

Björn Lövins (1937–2009) miljöer är totalkonstverk. Han byggde upp dem av omsorgsfullt utvalda detaljer, som filmscenografier vi får träda in i. Lövin sökte sig tidigt bortom de traditionella konstgenrerna. Han var en av de första konstnärerna i Sverige att arbeta med rumsliga installationer, som kallades miljöer i slutet av 1960-talet.

Genom dessa världar skildrar Lövin den omgivande verkligheten, och väver samman komplex samhällskritik med existentiella frågeställningar. Omstörtande idéer möter hopp, det anspråksfullt uppriktiga blandas med lekfullhet och fiktion. Hans utforskande var livslångt, och i alla verk visar sig hans sätt att använda konsten för att göra motstånd.

För *Den omgivande verkligheten* har tre av miljöerna rekonstruerats med hjälp av fotografier, film och annan bevarad dokumentation från tiden då de först presenterades: *Konsument i oändligheten* och ”*Herr P:s penningar*” (Moderna Museet, 1971), *L’Image*, (Centre Pompidou, Paris 1981), och *C – Kampen om verkligheten*, (Kulturhuset, Stockholm 1988).

Relationerna mellan det personliga och det kollektiva utforskas, liksom upplösningen av bild och verklighet. Gapet mellan konsumtionsmiljöerna och exkluderade grupper synliggörs. Björn Lövin beskrev sina miljöer som rapporter – ett sökande efter bevis på att de alternativa synsätt som han kallade C, existerade.

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och ”*Herr P:s penningar*”. Installationsbild, Moderna Museet, 1971

© Björn Lövin
Foto: Erik Cornelius

MILJÖER SOM KONST

Att stiga in en av Björn Lövins miljöer är att kliva rakt in i konsten. Han byggde dem i skala 1:1, och utforskar på så sätt verkligheten. De faktiska miljöerna, texter av konstnären, brev, skulpturföremål, måleri och film, hans fiktiva huvudpersoner – allt blev byggstenar i hans konst. Ingen av de ursprungliga miljöerna bevarades i sin helhet, museet har därför återskapat verken för denna utställning. Besökarna på affärsgatan i *Konsument i oändligheten* 1971, leddes via väggtexten *Från tiden före K* in i en parallell verklighet, eller in i en framtid varifrån de kunde betrakta sin samtid. Texten är signerad med det fiktiva "Metropolitanska Naturmuseet". Dagens besökare ges samma information: att miljön de ska ta del av består av arkeologiska fynd från tiden före K, en katastrof så omfattande att en ny tidräkning följde. Björn Lövin förenade fiktion med sin tids verkliga händelser, formulerade idéer och frågeställningar som är lika aktuella nu som då.

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och "Herr P:s penningar". Installationsbild, Moderna Museet, 1971

© Björn Lövin
Foto: Ayao Yamazaki

AFFÄRSGATAN – KONSUMENT I OÄNDLIGHETEN

Miljöerna *Konsument i oändligheten* och ”*Herr P:s penningar*” skapades för Björn Lövins första museiutställning, som ägde rum på Moderna Museet 1971. Besökarna 2022 kan åter kliva in på den affärsgata som *Konsument i oändligheten* består av, kantad av stora upplysta skyltfönster. Bakom glaset finns på passagens ena sida designmöbler, en uppdukad servis och 1971 års spismodell Regina från Husqvarna. På andra sidan visar fem skyltdockor upp modeplagg mot en bakgrund av silverblänkande reflektioner och reklambilder – allt presenterat så som i 1970-talets varuhusfönster för att locka till konsumtion. De ursprungliga miljöerna dokumenterades endast med svartvitt fotografi och film. Att hitta en liknande färgskala och föremål som i original-miljöerna har inneburit omfattande och vindlande research. Miljöerna som kan ses uppbyggda i *Den omgivande verkligheten* är tolkningar av Björn Lövins verk, med målet att återskapa en liknande stämning som då verken först visades.

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och ”*Herr P:s penningar*”.
Installationsbild, Moderna Museet, 1971

© Björn Lövin
Foto: Erik Cornelius

LÄGENHETEN – "HERR P:S PENNINGAR"

1960-talets statliga låginkomstutredning visade på stora skillnader i lön och livskvalitet för befolkningen. Björn Lövin ville undersöka vad det betydde för människan bakom statistiken. "*Herr P:s penningar*" är en inredd tvårumsbostad. Besökarna nu, liksom 1971, leds in i en bostad via en trappuppgång i miljonprogramsstil. I den här lägenheten bor den fiktive herr P (p som i personlighet) med sin fru och två barn. Det går att se var de sover, hur bostaden är inredd och hur familjen lever. Björn Lövin hade bett en av ekonomerna som arbetat med utredningen att räkna ut hur många kronor som återstod till semester, telefon, tandvård, nöjen, kultur och annat för en låginkomsttagare när hushållskostnader betalats. Summan var 441 kronor (i dagens penningvärde cirka 3600 kronor) per år. Lövin lät herr P göra två konstverk med siffran 441, och annan konst på väggarna i lägenheten.

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och "*Herr P:s penningar*". Installationsbild, Moderna Museet, 1971

© Björn Lövin
Foto: Erik Cornelius

FIKTIVA KARAKTÄRER OCH TEXT

Herr P är en av flera fiktiva karaktärer i Björn Lövins verk. Ofta är gränsen mellan konstnären och hans påhittade personer flytande. Texter har stor betydelse i konstnärskapet. Lövins skrivna alster återfinns både i miljöerna och i utställningskataloger. Avsändaren är ibland konstnären, ibland en av hans påhittade personer. Trots den ekonomiskt hårda vardagen har herr P alltså funnit ett sätt att uttrycka sin kreativitet. Förutom de två 441-verken hänger också andra konstverk i herr P:s lägenhet, skapade av Konsumpåsar och omslagspapper. Björn Lövin lät herr P skriva till en okänd vän. Brevet fanns instuckat i 1971 års utställningskatalog och inleds: *Kära Vän! Det var tråkigt att Du inte tyckte om mina tavlor och övriga konstverk när vi träffades sist hemma hos mig. Jag blev lite ledsen och var inte i form. Nu ska jag försöka förklara lite bättre.* Vidare beskriver herr P hur han sökt efter ett sätt att förmedla sin situation, och hur han upplevt att ingen brydde sig om honom, förrän han såg en stor vit bil med ett påmålat oändlighetstecken. Glädjen blev än större då han insåg att det var Konsums symbol och att den representerade gränslöshet, trygghet och solidaritet. *Då bestämde jag mig för att det här ville jag göra till min konst. I affären var dom vänliga. Trots att jag inte kunde köpa något så fick jag massvis med fina eleganta kartonger, nya påsar och stiligt papper. Det var en orgie i oändlighet. Jag tyckte jag funnit sanningen! Konsument i oändligheten! Mitt nya intresse för den här sortens konst kom också att helt förändra min syn på den omgivande verkligheten. Jag insåg att det var i skyltfönstren som jag skulle söka den Verkliga Konsten.* I brevet avslöjar herr P att han också gör annan konst, men att han inte vill visa upp dessa målningar som är mer personliga och berör kärlek och sexuella upplevelser, utan har gömt undan dem i en skrubb. Björn Lövin använde både sina fiktiva karaktärer och olika former av text för att strukturera och utveckla miljöernas komplexa innehåll och handling.

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och "Herr P:s penningar".
Installationsbild, Moderna Museet, 1971
© Björn Lövin
Foto: Erik Cornelius

L'IMAGE OCH ILAC

L'Image visades för första gången i Paris på Centre Pompidou 1981. I miljön undersökte Lövin idéer om lycka och trygghet genom det påhittade försäkringsbolaget ILAC – International Life Assurance Company. ILAC delade in befolkningen i kategorierna A för ILAC-anslutna, B för potentiella medlemmar och C för dem som saknade förutsättningar att ingå. ILAC:s medlemmar valdes ut efter att deras egenskaper analyserats – därefter erbjöds de en helt förutsägbar och ekonomiskt säkrad framtid. För *L'Image* hade en ILAC-ansluten fransk familj valts ut. Deras hem delades in i sektioner av containerstorlek, där personerna övervakades dygnet runt under en vecka. En dator valde sedan de utsnitt från det inspelade materialet som nu visas i containrarna. Precis som när besökarna trädde in i utställningssalen 1981, möts dagens besökare av sex uppställda containrar. I tre av dem visas korta sekvenser där den franska familjen fångats med ljud och bild i tre av hemmets övervakade sektioner; barnen som just kommit hem och äter i köket, herr och fru Bernard som tar emot middagsgäster, och fru Bernard som betraktar sig själv i spegeln. De övriga monitorerna visar hur paret tillsammans med en representant för ILAC tittar på och kommenterar övervakningsscenerna. Dialogerna och scenerna målar upp en bild av en på ytan lycklig och trygg tillvaro, och paret intygar att de är fullt tillfreds med det sina liv. Men herr och fru Bernards svar dröjer emellanåt aningen för länge eller yttras i ett tonläge som öppnar för andra tolkningar. Knappt tio år tidigare hade Björn Lövin introducerat konceptet ILAC i miljön *In Memoriam* på Göteborgs Konsthall. Där visades *Till minnet av en stor man*, filmen som hyllar företagets ”grundare” doktor John Löwenskjöld, som mördats på Bremens flygplats under oklara omständigheter. Löwenskjölds efterträdare spelas av Björn Lövin själv som marknadsför verksamheten på business-klingande engelska, filmad i kontoret inrett med tidens högteknologiska utrustning så som bildtelefon och videoanläggning.

Björn Lövin, *L'Image – Exposition de Björn Lövin pour International Life Assurance Company ILAC*, Centre Pompidou, 1981.

© Björn Lövin
Foto: Mats B

C – KAMPEN OM VERKLIGHETEN

Björn Lövin ställde ut föremål på Kulturhuset i Stockholm 1988 som han kallade ”arkeologiska fynd” från C-kulturen. Han presenterade verkstexter om föremålens ursprung, datering och förmodade funktion, och beskrev dem i en film – så visas de också här. Lövin hade arbetat med idén om C-kulturen länge, och höll även en workshop under konferensen ”Culture, Language and Artificial Intelligence” samma år. C definierade han som människor som blivit över efter att arbetsmarknadens A- och B-lag formats, och C-kampen som en motståndsrörelse, aktiv sedan 1960-talet. C-kulturen trodde på en automatiserad produktion så att människor kunde frigöra tid för känslor, relationer och eget skapande. Så här skrev Lövin i *Notater om C*: 1. *C-kulturen är en form av medvetande som har uppstått ur analys och format sig till ett försvar.* 2. *C-kulturen tror inte att eliten i A-strukturen och de halvpriviligierade i B har andra mål för de övriga (C) än att hålla dem sysselsatta.* 3. *C-kulturen tror inte på sysselsättning. Kulturen tror på tid att tänka och arbete med formulerade mål. C vill arbeta med att formulera målen och skapa en kultur.* 4. *C-kulturen tror inte på en konsumtionscivilisation.*

Björn Lövin, *Den kringgårdande fadern*, 1988

© Björn Lövin

BIOGRAFI

Björn Lövin föddes i Falun 1937. Han studerade i Barcelona och läste pedagogik, vetenskapsteori och informationsteknik vid universiteten i Stockholm och Uppsala. Lövin genomgick ingen formell konstnärlig utbildning, men hade sin första utställning på Galleri Mejan 1970 – som innehöll tidiga versioner av *Konsument i oändligheten* och *"Herr P:s penningar"*. Han var verksam som gästprofessor vid Dramatiska institutet och Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Utöver tidigare nämnda utställningar med Björn Lövin på Moderna Museet visade museet *Live show* (med Sivert Lindblom och Ulrik Samuelsson (1974), *Om det personliga* (1987) samt *Herr P, Dr Löwenskjöld och Björn Lövin* (2004); och verk av Lövin visades i *Modernautställningen – Society Acts* (Malmö, 2014). Förutom de utställningar som *Den omgivande verkligheten* refererar till har Lövin visats separat och i gruppställningar på Göteborgs Konsthall, Liljevalchs, Malmö Konstmuseum, Brandts klädefabrik i Odense, Galleria Otso i Esbo, Kulturhuset i Sankt Petersburg, och vid konstinstitutioner i Luzern, Rio de Janeiro, Berlin, Aten med flera städer. Björn Lövin är representerad i samlingarna på Statens konstråd, Verket Avesta och Moderna Museet. *Leninmonument 13 april 1917* utanför museientrén i Stockholm köptes in från utställningen *Minnet sviker* på Kulturhuset i Stockholm (1977).

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och *"Herr P:s penningar"*.
Installationsbild, Moderna Museet, 1971

© Björn Lövin
Foto: Ayao Yamazaki

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

SKAPA HÅLLBART!

Mycket i Björn Lövins konstnärskap kretsar kring olika aspekter av konsumtion och hållbarhet. Går det att skapa konst utan att förbruka jordens resurser? Prova!

Återanvänd sådant som redan har tjänat sitt syfte eller skapa tillfälliga konstverk av naturens egna material. Dokumentera de färdiga verken med mobilkameran, ifall ni vill låta konsten återgå till att vara natur efteråt. Ni kan också fotografera av era verk och arbeta vidare med dem i ett digitalt bildbearbetningsprogram. Passa också på att diskutera huruvida digitala bilder är mer hållbara och klimatsmarta än fysiska bilder.

SYFTE: Att prova på olika typer av bildframställning och reflektera över hållbarhetsaspekter av kreativa processer.

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

PENGAR, PENGAR, PENGAR

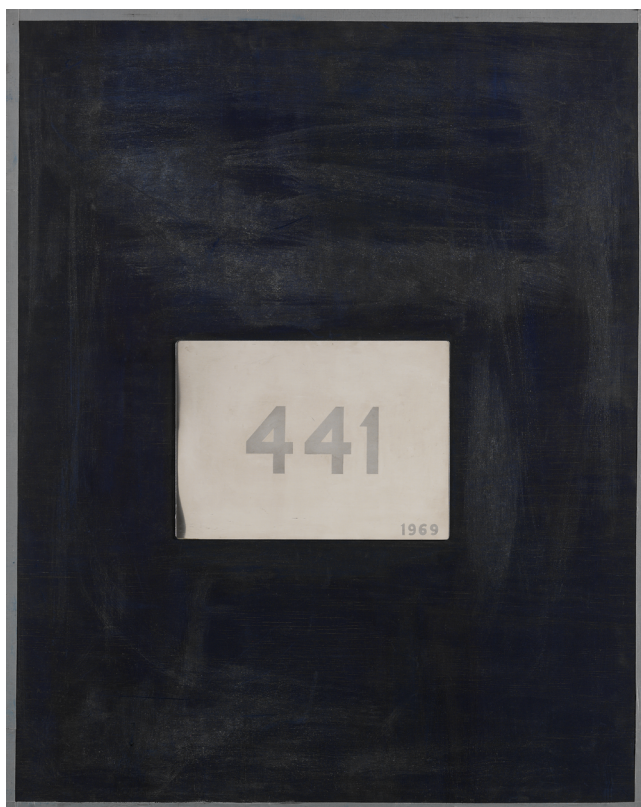
1960-talets statliga låginkomstutredning visade på stora skillnader i lön och livskvalitet för befolkningen. Björn Lövin bad en av ekonomerna som arbetade med utredningen att räkna ut hur många kronor som återstod till semester, telefon, tandvård, nöjen, kultur och annat för en låginkomsttagare när hushållskostnader betalats. Summan var 441 kronor, vilket i dagens penningvärde är cirka 3600 kronor per år.

Undersök hur stora enbart era telefonkostnader är under ett år.

Diskutera hur prioriteringarna skulle se ut med en kraftigt begränsad budget. Vad är viktigast för livskvaliteten förutom mat och tak över huvudet?

Gestalta en genomsnittlig månadsbudget för nöjen utan att använda siffror!

SYFTE: Att öka insikterna om konsumtionens villkor, om sparande och kostnader.

Björn Lövin, 441, 1971
© Björn Lövin

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

FÖRSÄKRA SIG OM LYCKA?

Björn Lövins verk om det påhittade försäkringsbolaget ILAC, *International Life Assurance Company*, leker med reklamens och storföretagens estetik och berättartekniker. Människorna som knyter sina liv till ILAC påstås få ett tryggt och lyckligt liv genom konsumtion.

DISKUTERA: Kan vi konsumera oss lyckliga? Kan vi försäkra oss mot olycka? Var finns motvikten till reklam och konsumtionshets idag, om det alls finns en sådan?

SYFTE: Att filosofera kring begrepp som välmående och lycka.

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

FABULERA MERA!

Den påhittade familjen Bernard i Frankrike är kunder i försäkringsbolaget ILAC. Deras hem delades in i sektioner av containerstorlek, där familjemedlemmarna övervakades dygnet runt under en vecka. Dialogerna och scenerna målar upp en bild av en på ytan lycklig och trygg tillvaro, men frågan är hur de egentligen känner.

Hitta på en historia om hur familjen Bernard egentligen har det, bortom övervakningskamerorna och försäkringsbolagets lyckohets. Skriv en novell eller gör en muntlig improvisation. Använd er av följande nyckelord i er historia:

Besviken
Trygghet
Kaffekopp
Inkomster
Uttråkad

SYFTE: Att stimulera fantasin och använda det skrivna eller talade språket för att skapa en historia inspirerad av konsten.

Björn Lövin, *L'Image – Exposition de Björn Lövin pour International Life Assurance Company ILAC, Centre Pompidou, 1981.*

© Björn Lövin
Foto: Mats B

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

KONSUMENT I OÄNDLIGHETEN

Björn Lövin-utställningens affärsgata är ett verk som heter *Konsument i oändligheten*. Det gjordes för första gången till Lövins utställning på Moderna Museet 1971. I denna installation presenteras kläder och saker som i 1970-talets varuhusfönster för att locka till konsumtion. Ordet konsumera betyder att genom användning *göra slut på*, eller att *förbruka*. Med andra ord är konsumtion något som per definition inte är hållbart. Människan beskrivs ofta som just en konsument, av mat, prylar, resor, bilder och kultur.

Diskutera hur titeln, *Konsument i oändligheten*, kan tolkas. Kan man egentligen *konsumera* kultur? Varför eller varför inte? Finns det platser eller tidpunkter då ni inte konsumerar något alls?

SYFTE: Att reflektera över frågor som rör hållbarhet. Miljöperspektivet i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels själva medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna.

Björn Lövin, *Konsument i oändligheten* och "Herr P:s penningar".
Installationsbild, Moderna Museet, 1971

© Björn Lövin
Foto: Erik Cornelius

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

BILDANALYS

Gör en gemensam bildanalys av Björn Lövins verk *Äggoljetempera på Konsums omslagspapper* från 1971. Analysera enligt nedanstående modell:

Denotation i en bildanalys är en saklig beskrivning av ett verk exempelvis innefattande:

Vad ser vi i bilden? (Människor, saker, miljöer, skeende)

Vad är det för komposition?

Vad är mest intressant i verket?

Konnotation i en bildanalys är en tolkning av konstverket:

Vad tänker och känner vi när vi ser verket?

Värderingar? (privat, gemensamt, kulturellt)

Vad gör verket intressant eller ointressant?

SYFTE: Att öva sig i att analysera bilder och utveckla förståelse för vissa ord och begrepp som kan användas för att kunna samtala om bilder. Att lyssna till och respektera andras åsikter och tankar.

Björn Lövin, *Äggoljetempera på Konsums omslagspapper*, 1971
© Björn Lövin

